

DOŚWIADCZENIA EDUKACYJNE OJCÓW DBAJĄCYCH O JAKOŚĆ RELACJI Z DZIECKIEM PO ROZWODZIE

**Dr hab. Anna Dudak, prof. UMCS
Instytut Pedagogiki
Katedra Teorii Wychowania
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie**

SYTUACJA OJCÓW PO ROZWODZIE - WPROWADZENIE

- ❖ Utrzymujący się stereotyp płci wyznaczający role i znaczenie matki i ojca w życiu dziecka.
- ❖ Niska ocena kompetencji wychowawczych ojców.
- ❖ Niekorzystne dla ojców wyroki sądów w sprawie opieki nad dzieckiem po rozwodzie.

- ❖ Prace nad nowelizacją Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego – art. 58 § 1a – opieka naprzemienna.
- ❖ Promowanie zaangażowanego ojcostwa.

FORMY AKTYWNOŚCI EDUKACYJNEJ SKIEROWANE DO OJCÓW WALCZĄCYCH O SWOJE PRAWA – PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK

- ❖ Pomoc edukacyjna w zakresie prawa i wsparcia psychologicznego (Narodowe Centrum Ojcostwa),
- ❖ Kształtowanie umiejętności mediacyjnych, ograniczanie konfliktowych sytuacji, szczególnie z udziałem dziecka i praca nad poprawą relacji partnerskich dla dobra dziecka (Temporary Assistance for Needy Families, program Dads for Life (DFL)),
- ❖ Programy edukacyjne dla mężczyzn i kobiet, których celem jest kształtowanie umiejętności komunikacyjnych w związkach i po rozwodzie (Responsible Fatherhood Programs).

FORMY AKTYWNOŚCI EDUKACYJNEJ SKIEROWANE DO OJCÓW PODNOSZĄCYCH SWOJE KOMPETENCJE RODZICIELSKIE

- ❖ Promowanie zaangażowanego ojcostwa, programów wspierających rodzinę i relacje z dziećmi (National Responsible Fatherhood Clearinghouse, National Fatherhood Initiative),
- ❖ Kształtowanie kompetencji wychowawczych, promowanie programów uświadamiających jak ważny dla dziecka jest kontakt z obojgiem rodziców, (Office of Family Assistance),
- ❖ Wspieranie ojców w radzeniu sobie w codziennych czynnościach opiekuńczo-wychowawczych,
- ❖ Promowanie programów edukacyjnych, których głównym zadaniem jest włączanie ojców w działania na rzecz poprawy sytuacji rodzin, podkreślanie znaczenia roli ojców w prawidłowym rozwoju ich dzieci i funkcjonowaniu rodziny (The Department of Children and Families` Fatherhood Programs).

PRZYKŁADY W POLSCE

- ❖ Promowanie znaczenia roli ojca i ojcostwa we współczesnej rodzinie Fundacja św. Cyryla i Metodego - inicjatywa Tato.net
- ❖ Warsztaty dla rodziców (Warsztaty Pozytywne Rodzicielstwo, EkoDzieciak,); szkolenia dla przyszłych ojców (Ojcowskie kluby) których zadaniem jest: wspieranie rozwoju osobistego ojców, kształtowanie osobowości mężczyzn, inspirowanie do bycia coraz lepszym ojcem, wyposażanie ojców w praktyczne umiejętności, tworzenie przestrzeni wymiany ojcowskiego doświadczenia, promowanie odpowiedzialności, zaangażowania, i konsekwencji w wychowaniu.

DOŚWIADCZENIA EDUKACYJNE OJCÓW – BADANIA WŁASNE

- ❖ Celem badań było poznanie doświadczeń edukacyjnych ojców dbających o jakość relacji z dzieckiem po rozwodzie.
- ❖ W badaniach wzięło udział dziesięciu ojców, którzy są po rozwodzie i dążą do utrzymania lub poprawienia swoich kontaktów z dzieckiem. Wśród badanych zdecydowana większość to ojcowie, którzy decyzją sądu mają wyznaczone kontakty z dzieckiem i dziecko mieszka z matką. Zaledwie w trzech przypadkach sąd orzekł opiekę naprzemienną. Średnia wieku mężczyzn wynosi 35 lat, wszyscy mężczyźni posiadają wykształcenie wyższe i są mieszkańcami miast. W zdecydowanej większości badani posiadają jedno dziecko, tylko dwóch mężczyzn to ojcowie rodzeństwa.

PROBLEMY BADAWCZE

1. Jakie są motywy podejmowania aktywności edukacyjnej przez ojców dbających o jakość relacji z dzieckiem po rozwodzie?
2. Jakie formy aktywności edukacyjnej podejmują ojcowie dbający o jakość relacji z dzieckiem po rozwodzie?
3. Jakie są oczekiwania mężczyzn dotyczące oferty edukacyjnej dedykowanej ojcom dążącym do utrzymania dobrych relacji z dzieckiem po rozwodzie?

METODA BADAŃ

Badania zrealizowano w ramach orientacji jakościowej, przy zastosowaniu wywiadu opartego na dyspozycjach, sformułowanych w postaci obszarów tematycznych odpowiadających przyjętemu zakresowi eksploracji.

MOTYWY PODEJMOWANIA AKTYWNOŚCI EDUKACYJNEJ PRZEZ BADANYCH OJCÓW

Nabywanie umiejętności radzenia sobie w kontaktach z partnerką po rozwodzie

M3: „Najbardziej chciałbym umieć rozmawiać z moją byłą żoną. Co z tego, że mamy opiekę wspólną i jakoś to się udaje, ale nasze kontakty są bardzo słabe. Nie to, że chciałbym do niej wrócić, ale te spotkania działają na mnie bardzo przygnębiająco. No i czasami niestety nerwy puszczejają, albo w najlepszym razie nie odzywamy się do siebie”.

M7: „Wiem po sobie, jak trudno jest dogadać się po takim konflikcie i też wiem, że nie jestem świąty, ale może właśnie dlatego chciałbym nauczyć się jak pozbyć się negatywnych myśli wobec niej i jak nie okazywać tych emocji”.

M4: „Muszę wiedzieć, jak z nią rozmawiać, bo inaczej złożę skargę do sądu i ograniczy mi kontakty z dzieckiem.”

M10: „Chciałbym umieć utrzymać poprawne relacje z matką mojej córki. Ja się staram, szukam informacji, jak inni to robią. Niestety najgorsze jest to, że ciągle myślę, że muszę ustępować i godzić się na wszystko bo inaczej mogę mieć kłopoty”.

M1: „Kiedy przyjeżdżam po dziecko, żeby spędzić z nim mój czas, to zawsze musi mieć ona jakieś ale, no i ja nie pozostaję dłużny. Nie wiem jak sobie poradzić z tym dlatego szukam pomocy i chcę się nauczyć. Czego? Chyba cierpliwości”.

MOTYWY PODEJMOWANIA AKTYWNOŚCI EDUKACYJNEJ PRZEZ BADANYCH OJCÓW

Podniesienie poziomu kompetencji rodzicielskich

M3: „Fakt, że teraz po rozwodzie chciałbym być jeszcze lepszym ojcem i dlatego też uczę się co to znaczy. Kiedy jestem sam z synem czasami wydaje mi się, że nie wiem jak postępować, kiedyś się tym tak nie przejmowałem, bo była żona. Teraz chcę sprostać”.

M8: „Ojcowie są w sytuacji, że muszą ciągle udowodniać, że są dobrymi ojcami i poradzą sobie bez kobiety. Ja wiem, że jest trudno i wiele spraw jest dla mnie nowych, ten czas kiedy synek jest ze mną jest dla mnie cudowny, ale też chcę abym nie popełnił błędu w jego wychowaniu”.

M1: „Cały czas, mimo, że rozwód mam za sobą, to muszę robić wszystko aby ochronić swoje dzieci i dać im szczęście. To co doświadczyłem w trakcie rozwodu wiem, że miało też wpływ na syna i córkę i wiem, że każde z nich odczuwało to co się dzieje inaczej. Chciałbym umieć i wiedzieć, jak sobie z tym radzić, jak o tym opowiedzieć i jak dalej postępować z dziećmi, tym bardziej, że nie mam wsparcia ze strony innych”.

MOTYWY PODEJMOWANIA AKTYWNOŚCI EDUKACYJNEJ PRZEZ BADANYCH OJCÓW

Zdobycie wiedzy i umiejętności przydatnych w sądzie

M4: „Miałem adwokatkę, ale i tak szukałem na własną rękę podpowiedzi jak się zachować, czego nie mówić, jak nie patrzeć. I nadal szukam, bo nigdy nie wiadomo co może zrobić moja była. Mimo, że spotykam się z dzieckiem, i niby jest ok, to zbieram faktury, notuję i robię zdjęcia z dziećmi.”

M7: „Szukałem porad, jak radzić sobie i bronić się przed atakami ze strony żony w sądzie. Myślę, że ten sam problem mają wszyscy ci, których nie stać na adwokata. Najgorsze było to, że żona zmieniała decyzje w sprawie opieki, a ja nie wiedziałem jakich argumentów używać w sądzie. Pytałem też innych ojców, czy warto i jak to zrobić w sądzie, żeby uzyskać tę wspólną opiekę”.

M1: „Wchodziłem na różne blogi dla ojców, szukałem wsparcia co robić, żeby nie dać się wyprowadzić z równowagi i też, żeby się nie poddawać. Dla mnie ta cała sytuacja z rozwodem powoduje nadal duży stres i wahanie czy warto... No niestety, tak, czasami mam takie myśli.”

M6: „Dla mnie najważniejsze było i jest pozyskać wiedzę jak radzić sobie w sądzie. Wiem, że ojcowie są z góry źle taktowani, a wiadomo nerwy i brak doświadczenia.... Chciałem się przygotować, żeby mieć po prostu szansę. A teraz po rozwodzie nadal muszę być czujny, bo myślę, że w sprawie kontaktów z dzieckiem to jeszcze nie koniec.”

FORMY AKTYWNOŚCI EDUKACYJNEJ PODEJMOWANE PRZEZ BADANYCH OJCÓW

Udział w warsztatach i szkoleniach

M5: „Brałem udział w warsztatach dla ojców z dziećmi. Fajne zajęcia, takie bardziej w formie zabawy, ale to był super czas”.

M2: „Rozmowy i ćwiczenia w grupach, jak sobie radzić z dziećmi, jak organizować im czas. Te warsztaty dały mi też więcej pewności siebie, ale też doceniłem rolę mojego ojca kiedyś”.

M8: „Spotkania w klubach dla ojców. Choć początkowo się obawiałem, to te spotkania nauczyły mnie dostrzegać proste rzeczy, gesty i zachowania, które pozwalają cieszyć się z bycia tatą. Namówił mnie kolega i to taki bez przeżyć rozwodowych”.

FORMY AKTYWNOŚCI EDUKACYJNEJ PODEJMOWANE PRZEZ BADANYCH OJCÓW

Korzystanie z poradnictwa prawnego i psychologicznego

M 10: „Zgłosiłem się do stowarzyszenia [...] bo nie miałem pojęcia co zrobić, żeby wygrać opiekę nad dzieckiem w sądzie. Pomogli mi, nauczyli, jak wypełniać dokumenty. Teraz utrzymuję kontakt, tak w razie gdyby moja sytuacja się zmieniła”.

M4: „Po rozwodzie już nie tak często, jak w czasie procesu poszukują wsparcia prawnego, ale staram się śledzić zmiany, jakie są proponowane odnośnie form opieki przyznawanej ojcom”.

FORMY AKTYWNOŚCI EDUKACYJNEJ PODEJMOWANE PRZEZ BADANYCH OJCÓW

Korzystanie z portali internetowych skierowanych do ojców

M4: „Wydawało mi się, że pomoc otrzymam szukając na portalach dla ojców. Jest dużo różnych informacji, ale trzeba uważać, żeby się nie nakreć. Nie wszystkie porady mi się podobały. Ale to zależy ode tego, kto czego szuka.”

M2: „W Internecie znalazłem, gdzie można zadzwonić. Są różne organizacje. Ale też sam czytałem, szukałem opinii innych ojców”.

M1: „Internet to źródło wiedzy dla ojców, którzy poszukują wsparcia i pomocy. Ja nauczyłem się, że nie jestem sam w swoich problemach, że są inni faceci, którzy tak jak ja chcą być dobrymi ojcami, ale poszukują wiedzy”.

M3: „Na przestrzeni lat dostrzegam jak bardzo zmieniły się informacje w necie dla ojców. Sześć, siedem lat temu, szukając informacji dla ojców walczących o dziecko, czytałem wszystko co tylko się pojawiło i we wszystko wierzyłem. Potem przekonałem się, że trzeba uważać. bo nie zawsze ta wiedza służy i się przydaje. Informacje dla ojców są i warto z nich korzystać, ale trzeba wiedzieć w jaki sposób. Niektóre strony zamieszczają informacje, które bardziej nakrecają ojców do konfliktów niż dobrych rozwiązań”.

OCZEKIWANIA BADANYCH MĘŻCZYŹN ODNOŚNIE DO OFERTY EDUKACYJNEJ

Popularyzacja zaangażowanego ojcostwa

M3: „Dostrzegam pewne zmiany na korzyść, ale uważam, że powinno być więcej informacji, nie wiem, programów telewizyjnych, artykułów w prasie na temat nie tylko trudnej sytuacji ojców po rozwodzie, ale też, że ojcowie chcą i kochają swoje dzieci. To niby takie oczywiste, ale niestety nie dla wszystkich”.

M8: „Cieszę się, że nareszcie ojcowie zaangażowani są zauważalni, ale chciałbym aby generalnie nasze społeczeństwo zmieniło podejście do ojców. Ojciec też ma uczucia i chce być z dzieckiem”.

M10: „Brakuje informacji, porad w sprawie opieki naprzemiennej. Mi się udało i cieszę się, ale wiem, że wielu z nas szuka wiedzy na temat tej opieki”.

M4: „Powinno się więcej pisać i mówić o tym, co dzieje się w sądach i w jakiej sytuacji są ojcowie po rozwodzie.”

OCZEKIWANIA BADANYCH MĘŻCZYŹN ODNOŚNIE DO OFERTY EDUKACYJNEJ

Poszerzenie oferty edukacyjnej z zakresu pomocy prawnej

M1: „Myślę, że przydałoby się dokonać syntezy statusu prawnego ojca, który stara się o prawo do kontaktów z dzieckiem. Polskie prawodawstwo jest niejasne i mało przyswajalne dla laików”.

M5: „Nawet teraz, kiedy już jestem po rozwodzie i tych wszystkich sprawach w sądzie uważam, że muszę być przygotowany od strony prawnej. Nie wierzę, że moja była nie będzie chciała mi utrudniać kontaktów, które mam przyznane. Dlatego dobrze byłoby dla nas ojców stworzyć jakiś rzetelny zbiór porad prawniczych, jakich wytycznych się trzymać, z czym nie dyskutować i tego typu rzeczy”.

M10: „Teraz już nie mam potrzeby, bo mam kontakty z dzieckiem prawnie uregulowane, ale wiem, że jak o nie walczyłem to każda pomoc prawna była potrzebna. I to taka praktyczna”.

OCZEKIWANIA BADANYCH MĘŻCZYŹN ODNOŚNIE DO OFERTY EDUKACYJNEJ

Organizacja grup wsparcia dla ojców przez rzetelnych i wykwalifikowanych specjalistów

M1: „Wielu z nas potrzebuje wsparcia, wiary w to, że mamy szansę być dobrymi rodzicami. Teraz kiedy mam wyznaczone terminy, kiedy syn jest u mnie chciałbym ten czas wykorzystać jak najlepiej dla niego. Dlatego przydałyby się zajęcia dla ojców, którzy nie mają wiary w swoje możliwości, ale też boją się, że jak tylko coś pójdzie nie tak, to żona albo sąd odbierze im kontakty”.

M3: „Ważne jest wsparcie, takie grupy, do których można się zgłosić i poradzić. W moim przypadku ja szukałem wiedzy na temat opieki naprzemiennnej wśród znajomych, ale też nie było to takie łatwe, bo mało takich co uzyskali, a inni też nie mieli wiedzy. Zresztą każdy ma inne doświadczenia i inaczej to przeżywa, ale takie wsparcie dobrego specjalisty i możliwość podzielenia się swoimi problemami uważam za bardzo ważne”.

PODSUMOWANIE

- ❖ Wyniki przeprowadzonych badań ujawniły, że ojcowie dbający o jakość relacji z dzieckiem po rozwodzie dążą do nabywania umiejętności radzenia sobie w kontaktach z byłą partnerką w celu zachowania poprawnych relacji, pragną rozwijać swoje kompetencje rodzicielskie oraz zdobywać wiedzę z zakresu prawa rodzinnego.
- ❖ Głównymi formami aktywności edukacyjnej, z których korzystają badani ojcowie są: portale internetowe, poradnictwo prawne i psychologiczne oraz warsztaty i szkolenia.
- ❖ Oczekiwania wobec oferty edukacyjnej skierowanej do ojców odnoszą się do poszerzenia oferty edukacyjnej z zakresu pomocy prawnej, organizacji grup wsparcia oraz promowania zaangażowanego ojcostwa.
- ❖ Aktywność edukacyjna ojców dbających o jakość relacji z dzieckiem po rozwodzie – przykład nieformalnej edukacji dorosłych.